

PREZENȚE ALE ARHITECTURII TRADIȚIONALE ȚĂRĂNEȘTI ÎN ȚESUTUL URBAN IEȘEAN

arhitect Cristina Andrei

În timpul unei operații de cartare a monumentelor și caselor vechi din Iași, am descoperit în zonele studiate locuințe cu evident caracter rural, prezențe insolite prin situarea lor foarte aproape de centrul orașului.

Dintre acestea enumăr:

a) În zona Copou – Sărărie, Țicău

- Casa – str. Ralet 2
- Două case pe str. Sf Atanasie
- O casă de pe str. Eminescu
- O casă de pe strada Albineț

b) În zona Tătărași

- O casă pe str. Lupu
- O casă pe str. I. Creangă 71
- O casă pe str. Gulataru
- O casă pe str. Fulger
- O casă pe str. Tufescu

În lucrările “Iașii vechilor zidiri” și “Istoria orașului Iași” istoricii Dan Bădărău și Ioan Caproș, respectiv colectivul condus de Constantin Cihodaru și Gheorghe Platon arăta (sintetizând datele existente în arhivă) că zonele semnalate mai sus, au fost înglobate în perimetrul orașului în secolul al XVIII – lea, moment în care, în extinderea lui teritorială, Iașul epuizează platoul plan al terasei inferioare a Bahluiului, și își mărește suprafața prin includerea unor cartiere nou apărute în zonele adiacente nucleului central - așa numitele mahalale.

În această perioadă (sec.XVIII):

- Spre N, orașul trece “hindichiul” care urmărea traseul uliței Hagioaiei (b-dul. Independenței) și înglobează mahalaua cunoscută sub denumirea de Muntenime, mahala împărțită în trei părți, cu limite cunoscute aproximativ: Muntenimea de jos, Muntenimea de mijloc și Muntenimea de sus. Constituirea efectivă a trei fașii, dispuse radial pe b-dul Independenței de azi, Muntenimile ocupau zona inferioară a versantului dealului Copou.

– Spre E, Iașul înglobează satele Tătărași și Rufeni care funcționau deja ca mahalale ale orașului.
Aceste două zone, după cum am menționat în cazul Tătărașului, au fost inițial așezări rurale și își vor conserva acest caracter prin:

- configurația tramei stradale
- tipul de locuință (țăărănească)
- modul de amplasare a locuinței pe parcelă, izolat, de obicei spre spatele acesteia într-o grădină cu pomi fructiferi.

În cartierul Copou, excepție de la tipologia menționată o face doar zona caselor boierești amplasate cu precădere de o parte și de alta a “Podului Verde” (actualul bd. Carol I). Acestea vor forma noul cartier boieresc al Iașului.

În urma studiului zonelor amintite așa cum arată astăzi, reiese că au păstrat elemente care atestă originea lor rurală:

1) Tipologia caselor semnalate este evident rurală:

- existența pridvorului, sau a cerdacului din lemn;
- regimul de înălțime – parter;
- dimensiunile relativ reduse în plan;
- configurația caracteristică a planului;
- șarpanta în patru ape;
- simplitatea fațadelor și a detaliilor;
- un element foarte interesant: așezarea în parcelă, indiferentă față de alinierea străzii, pentru a respecta orientarea spre sud a fațadei principale, caracteristică specifică locuinței țărănești românești.

2) Între acestea, cele mai ilustrative sunt:

- Casa de pe str. Ralet nr.2 – care prin înălțimea redusă a parterului, economia ferestrelor, simplitatea totală a fațadelor, cerdacul de lemn, silueta șarpantei și amplasarea în spatele livezii este o casă tipic țărănească. Insolitul acestei case este sporit de amplasarea într-o zonă cu foste case boierești, marea majoritate de factură neoclasică și de ținută urbană evidentă. Interesant de menționat este și caracterul memorial al casei în ea a locuit în anii studenției Pantelimon Halipa (1883-1979) – cunoscut luptător pentru alipirea Basarabiei la România.
- Casa de pe str. Albineț, are configurația specifică locuinței țărănești situată în zonele de deal: parterul din lemn construit pe un nivel din piatră cu înălțimea joasă și intrare frontală. Accesul se face pe scara exterioară, prin cerdacul de lemn.

- Casa de pe str. I.Creangă 71, care prin amplasamentul agresiv în trotuar și prin înfățișare, amintește de clădirile cu funcțiunea de prăvălie, sau mai degrabă de crașmă sătească.

strada Ralet nr.2

strada Abinet

strada Palet nr.2

strada Abinet

strada Tușescu nr. 2

strada V. Lupu nr.71

strada Fulger nr.16

strada Galatanu nr.10

Configurația tramei stradale, aleatoare și sinuoasă, alcătuită din străzi (evident foste ulițe) cotite, înguste, urmărind trasee aparent arbitrare și având în plan aparența unui păienjeniș dezordonat, este caracteristică satului medieval moldovenesc de deal.

În concluzie, mi se pare foarte interesant faptul că aceste zone s-au conservat în acest mod, ca niște enclave aproape neatinse de timp, dincolo de ele orașul dezvoltându-se în sec.XIX și începutul sec. XX cu un caracter evident urban.

Cred că este necesar să reținem în memoria viitorului aceste insule de istorie vie, care mărturisesc modul de dezvoltare al orașului medieval.